

KNY-18-00771

A D

EMINENTISSIMUM DOMINUM DOMINUM
ANGELUM MARIAM
QUIRINIUM

SACRÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALEM,

A C

Bibliothecæ Vaticanæ Bibliothecarium dignissimum,
Brixiae Antistitem, Societatis Litterariæ in
Austriacis, aliarumque Academiarum
Socium Virum Celeberrimum.

UNIVERSITATIS TOMENTINAE
ANGELUM MARIAE
QUIRINUM

SACRA ROMANA ECCLESIA

A C

Bratislava, Bratislava, Bratislava
Bratislava, Bratislava, Bratislava
Bratislava, Bratislava, Bratislava
Bratislava, Bratislava, Bratislava

KNY-18-00771

~ (III.) ~

EMINENTISSIMO DOMINO DOMINO
ANGELO MARIAE QUIRINIO

*S. R. E. Cardinali , Bibliothecario Vaticano , Antistiti
Brixienti , Virorum omnium celeberrimo*

JOSEPHUS L. B. A PETRIS

Soc. litt. in Austr. Prov. p. t. Pres. S. p. d.

R Edux a Carpathicis paucis ab hinc diebus Decadem sextam Epistolarum Tuarum , quarum inscriptione Societatis nostræ incunabula honorare dignatus es , addito volumine primo eorum , quæ illustria rebus litterariis itinera Tua in Gallias continent , summo cum solatio , animorumque de Te , ut dignum est , sentientium accepi : Quid rependere Benevolentiae Tuæ valeamus ignoro ; si pretii Tui æstimationem æquam expectas , nil erit quod eam jam antehac in animis Tibi deditis ad summum elatum augere possit ; si majorem nominis Tui Eminentissimi celebritatem , hoc Tu ipse in orbe litterario jam venerabile effecisti , publicabimus sane magis ac magis , quanquam famæ Tuæ nil addituri , ea , quæ Te adtinent , per eas quas orbis litterarius plagas continet , promptiores mansuri ad voluntatem Tuam exequendam , quam Tu ad mandandum sive desiderandum .

Ut autem absentiae meæ per menses ferme duos rationem reddam , aliqua itineris mei commenta , quæ barbara apud externos hucusque Hungariæ terra mihi suppeditavit , forte Tibi placitura adjungam .

Iter meum fuit a *Trenczinio* balneis suis illustri Civitate in confiniis Moraviæ sita , in comi-

(IV.)

tatum usque *Sarossiensem* , partim ut litterariis experimentis , partim negotiis tum privatis , tum publicis vacarem . De dictis balneis , quæ non longe a castro *Trencziniensi* ad *Vagi* ripam supra *Galgotium* sita sunt , jam breviter locutus fuit . *VVernerus* in tractatu suo de admirandis *Hungariæ* aquis sæpius separatim , ultimo vero in scriptorum rerum *Hungaricarum* a *Stovandtnero* nostro collectorum , edito Tom. I. excusus . Suaviter calent dictæ aquæ , nec earum sunt , quæ fortiora præbeant medicamenta , igitur exiguus , & non nisi nobilium maxime concursus adest , qui æstivæ latitiæ causa secessum calidarum petunt ; ædificium ibi est satis honestum , a Comitibus *Illyeschasis* , qui ejus loci , ut & arcis sunt proprietarii , in publica commoda erectum . Sunt enim isti in eo loco antiquorum Comitum *Scepusiensium* successores , uti & Comitatus , cui ab hac arce nomen est , supremi Comites perpetui . Inde nobis fuit via per *VVesteniz* , in cujus vicinia trium Comitatum *Trencziniensis* , *Nitriensis* , ac *Turoziensis* concurrunt confinia ; demum ad *Baimoczium* calidis suis in *VVernero* æque ac *Trenczinium* celebre : arx ibi est satis splendida , quæ *Turzonum* antiquissimæ Familiæ fuerat , nunc vero una cum integro Dominio Illustribus Comitibus *Palsy a Erdot* proprium est , ex quibus modernus comes Palatinus regni originem ducit ; dum in *Turoziensem* Comitatum veneram , altiores fiebant montes , & *Carpaticorum* seu melius *Sarmaticorum* initia videbamus ; ante *Rosenbergam* civitatem Regiam via est per montem *Tatra* dictum , qui caput suum celebrius inter alios extollit ; fossilibus

variis plenus est, calidis & frigidis abundat aquis; saxa ibi sunt ingentia, lapides varietate rari, curiositate digni ex Diafanorum, Pyrrhitum, ac marmorum classe; metalla sunt Cuprum, argenti specimina, hinc inde, nec non auri, sed iis, quæ circa *Cremnizium* ac *Schemnizium* inveniuntur, nullo modo comparanda; dignum tamen esset, ut tot curiosarum rerum genera, quæ iis in montibus continentur, eruditos ac intelligentes tam pro rei litterariæ incremento, quam regni nostri Apostolici utilitate invenirent scrutatores. A Moraviæ confiniis ad hæc montana usque Illyrica lingua, quæ Boëmis, Slavis, Polonis, Russis, Moscis aliisque populis parva interveniente variatione communis est, loquebatur, Hungarica autem vix nisi Nobiliorum erat, hic vero, uti ferme ubique in *Scepusio*, lingua Germanica jam Illyricæ intermixta audiebatur.

Per *Lipto-viensem* provinciam demum *Laiczorviam* appuleram bellis intestinis, igne ac odio vastatam. Ab antiquo commercii, divitiarum, ac ædificiorum splendore nunc distat maxime. Hic montana ditissimaque Hungariæ pars incipit, cujus Turcæ, qui maximas regni nostri provincias juxta *Danubium*, ac *Budam* ipsam per bina ferme sæcula variante successu occupavere, nunquam Domini fuerunt, sed internarum seditionum repetita barbaries, eam Christianorum ferro crudelius, quam gentilium gladio accidisse vix potuisset vastavit. Non longe a *Laiczorvio* distat locus ab incolis *capitulum Scepusiense* dictus, atque *arx Scepusiensis*, ab ea demum, dum per *Berthoth Eperiesinum* petimus, videmus castrum *Sarossienſe* per Principes

(VI.)

suos *Ragozianos* celebre , nunc vero in ruīnam cadens ; ædificium tam situ elevato , quo largam vallem dominatur , quam amplo quo se offert adspectu , splendidum fuit ; Comitatus ipsi , seu Provinciae integræ ab hac arce nomen est , ejusque Comites supremi hæreditarii dicti Principes fuerunt , quorum gloria ob nimium splendorem jam in fumum transiit . *Eperieffinum* civitas est Regia , ob motus Thokolianos ab Austriacis vastata . Videtur ibi in majori foro ædificium pro eo tempore Principibus suis non indignum , quod a catholicorum Gymnasio olim deservit , nunc vero Ignatianæ Societati in eundem finem datum est .

Relicto infelici hoc loco ad postremam itineris mei stationem *Cassoviam* videlicet urbem Hungariæ superioris Principem pervenimus ; servat ea præter magnitudinem suam , ac templum Canonicorum , quod modo Parochiæ est , pauca antiqui splendoris monumenta . sed quæ non sustinuit infausta urbs & belli & religionis incendia . Non mirarer si nec cineres nec vestigia loci vidissem . Templum Parochiale dictum goticis ornatibus sumptuosum est , dignum Regiæ Munificentiae Reginae Nostræ *Elisabethæ* monumentum : Epitaphiorum ex variis Hungariæ familiis Illustrium virorum innumera continet cimelia , marmore nigro , alabastrite pulcherrimo , aliorumque colorum statuis insignia , sed eheu ! quam misere conservata ; si quid temporum antiquitate concidit , non amplius erigitur , remanent in angulis marmorea heroum membra , signa , lapides , inscriptiones confractæ , Historiæ Patriæ monumenta deperiunt , clericorum incuria in eo est

(VII.)

máxima , nullus eorum , qui templum deser-
viunt , lapides unquam legit , sive conscripsit ,
ignorant omnes quos thesauros sua paries cin-
gat ; Hinc inde intra lapideos arcus ac recta re-
manet codex aliquis antiquus , a tot repetitis in-
cendiis residuus , sed jam ab ejus magnitudine
ligneis ferroque munitis valvis , inconluta ca-
racterum forma , membranarum crassitie horret
quilibet . Nec Nobiles , quibus saltem ob stem-
matum suorum historiam , si non ob eruditio-
nem hæc maxime interesse deberent , similia si-
bi curæ ducunt . Vidi in templo nostro *Pokli-
nii* sacellum familiæ *Kezerianæ* cujus hoc Domi-
nium , antequam in *Petraschiorum* potestatem ve-
niret , per bina ferme sæcula fuerat ; paries ibi
est magna marmore nigro obducta , columnæ or-
dinis compositi , justæ mensuræ , capita ac or-
natus partim alabastrite , partim alabastro puris-
simo insignia , inscriptio augusta , ac bonæ lati-
nitatis , quæ floribus caret barbaris ; stetit in me-
dio herois *Kezeriani* statua alba , quæ fractis pedi-
bus in angulum cecidit , ipsi *Kezerii* tam mo-
numentum quam heroem suum ignorabant ; vi-
vit inter eos Episcopus ditissimus *Varadini* , sed
nec ab illo sperare ausim , quod solis quinquæ-
ginta florenis , quæ facile ad damnum reparan-
dum sufficerent , æternitati suæ gentis ac nominis
consulere velit , non peperci gloriæ stimulis , sed
dubito me quid effecisse .

Sed jam & in hac provincia paucos post an-
nos clerus noster ob barbariem suam intra aca-
tholicos non amplius erit scandalum ; hoc Ec-
clesia , hoc Regnum , hoc ea Hungariæ pars no-
vo *Agriensi* Episcopo ex Comitibus *Pareozianis* nato

~ (VIII.) ~

debebunt . Hic vir doctrina , morum norma , ac zelo in Ecclesiam suam æqualiter celebris , visitationem Pastoralem , cuius rei nec nomen unquam iis plagis innotuit , per Diocesim *Agriensem* jam anno præterito incepit , ac ob vastitatem vix futuro finiet ; ille nec labori nec nummis undique parcit , ut tanti moliminis fructus relinquat stabiles . Ne in itinere suo cuiquam sit oneri , non in oppidis aut civitatibus habitare solet , sed magna Comitatus aula hinc inde tentoria intra montes & campos figit , quod illi plusquam sexaginta millibus florenorum jam constitit , ac vix ad sumptuum medietatem pervenit . Cum illo sunt Præpositus Cathedralis *Agriensis* Ecclesiæ , jam nominatus Episcopus , ac in *Scepsum* vocatus , vir eruditione , ac multis morum meritis clarus , qui inter lutheranos educatus , olim in fano eorum Minister ad Romanum gremium tandem conversus , ob pietatem suam ovilis , in quod receptus est , ipse tandem pastor effectus . Stipatur etiam Antistes noster Canonico-
rum suorum numero , magnoque Clericorum Choro . Tentoria , adparatus , ornamenta , non solum Antistite , sed & Principe viro digna sunt , concurrunt undique ex vicinis oppidis ad tentoria ejus Magnates , Nobiles , ac Clerus , quos omnes comitas Viri hospitaliter excipit , ita ut quasi indies ad trecentum personæ ipsius expensis prandeant ; interim ab vicinis Ecclesiis citantur Parochi , qui plerumque ab ipso sive in ipsius saltem præsentia examinantur , & quos imbecilliores justo invenit , etiamsi pluribus annis in Parochiis curæ animarum fuissent præpositi , in se-

❧ (IX.) ❧

minaria redire jubet, has Ecclesias Antistes de-
mum ipse visitat, ibidem sacramenta admini-
strat, Cathecheses ac Homilias dicit, semper ta-
men noctu ad sua tentoria redux; non nisi apud
nos in *Petraschiano* Castello *Poklinii*, cujus modo Pa-
truelis meus est Dominus, diem ac noctem in-
tegras tota comitatus aula peculiaris amicitiae si-
gno transegit, Antistitis solertia; vitam, doctri-
nam, morumque comitatem in Presbyteris in-
dagat, ita quidem ut vestes ipsas dignas ab om-
ni spurcitia alienas, capillos pectine in formam
decentem redactos, barbam, quam supra ora fe-
rebant, tonsoris falce abscissam in eis petat;
Clerus hic intra biennium diversam a pristino
statu formam induet; hucusque enim, nil ve-
ritati in pondera jungo, Presbyteri harum par-
tium pauperibus eis intra montes *Hetruriae* *Ligu-*
riae degentibus ac *Siculis* Parochis comitatus pe-
nuria adsimilabantur, qui ob laceratas vestes,
lintheorumque spurcitiam latrones potius, quam
Sacerdotes extraneis videri debent, ac horrorem
magis quam amorem, reverentiamve excitare
queunt. Nunc vero Ecclesiae adparatu germani-
cae, quantum cujusque permittent divitiae, ob
pietatem gallicae fient; minimorum ei cura est,
privatas Parochorum Oeconomiae administrationes
inspicit, abusus domuum reformat, nil ejus fu-
git notitiam. Fundatur *Agriae* seminarium, in quo
juvenes clerici melioribus imbuti principiis a su-
perba Peripateticorum ignorantia alieni, Sacerdo-
tio, quod petunt, digniores fient; Nam cer-
te Hungarorum imbecillitati imputari non pot-
erat, si quid minus, quam dignum est, sapuif-

set clerus , qui infaustis avibus ad ea seminaria deductus , sacerdotium prius , quam scientiarum rudimenta amplecti solebat . Peracta demum Episcopali visitatione pius Antistes Concilium provinciale convocabit , in quo de eorum meliori instructione , in quibus abusum quemquam per itinera sua observare potuit , agetur . Hic Vir est , cujus amicitiam , si ejus Tibi esset notio , pro temporis ac climatis prodigio tuisque desideriis conformem haberes ; interim Eminentia^e Tuæ , cujus præcordiis non exigui pro Ecclesia ardoris flamma inrutilat , ideo referre dignum duxeram , ut cum omnibus fidelibus in Domino gaudere , atque ei justas grates persolvere valeas , qui his terris Virum mittere dignatus est , cui eruditio sana pietate conjuncta , filiis suis ut lumen , ut incitamentum , ut norma doctrinæ deserviat , cui has inter plagas ea cordi sunt , quæ moribus inducta barbaries in provinciis jam politioribus sæpius ausit contemnere .

Cassovia nostrum Baronem *Engelhard* , ejus præsidii Præfectum , ac ut barbara latinitate dicunt , generalem vigiliarum Præfectum , multo solatio tractaveram , cujus eruditio non communis haberi debet . In lingua Hebraica ac Judæorum Cabala inter Christianos nullum ei vidi priorem ; Rabbini eorum celebriores ex Asia ac Africa sæpius confluebant , ut tanto Viro colloquendi sortem habeant ; Admirantur illum superbi eorum Doctores , qui nostros in Scripturarum scientia spernere consuevere ; Primus mihi est Vir iste , qui Salvatoris adventum , Trinitatem , præcipuaque nostræ religionis mysteria , non consuetis argumentis , sed ipsa cabalistica

Judæorum interpretatione , ut se eorum doctrinæ conformiorem reddat, demonstrare Hebræorum cordibus ausit. Risi & ego tam extraordinarium tentamen, sed Judæos obstupescere vidi. Venerantur, & timent illi Virum hunc. Naturæ ac rei antiquariæ studiosum eodem zelo se præbuit semper; nummorum cimelia possidet & raritate & numero insignia, inter quæ ille mihi æreum primæ magnitudinis ex S. C. cûsum *Ottonis Augusti* ostendit, qui, si ullus dicti Cæsaris, non apocrypham figuram exhibet: Epigraphe est eadem, quæ *Vaillantio* nota fuit; ideo recensere hic superfluum esset. Celebrissimus antiquitatum apud Parmensem olim Ducem Thesaurarius quem ille mihi nominavit eundem nummum, dum Baro *Engelhard* in Italia commorabatur, viderat ac genuinum esse judicavit, dignumque ei pro tanto thesauro pretium sui Ducis nomine obtulit; sed quam doleo me de Ottonibus æreis primæ magnitudinis Romæ ex Senatus Consulto cûsis ingenuum semper dubitare, etiamsi nummus similis omnem veri speciem præseferens mihi protrudi possit. Primo enim vix credo ullum talem umquam ex antiquo prælo exivisse; hoc mihi brevitatis regiminis dicti Cæsaris, hoc ipsa Romani Senatus suadet politica, qui *Vitellium* dum Otto Romam intrabat, ab exercitu proclamatum multoque stipatum robore, jam montes transcendentem ignorare non poterat. Raritas igitur ipsa nummi similis, qui in omnibus Regum cimeliis desideratur, effecit, ut hujus effigendi cura magis, quam ullius, amore ingentis lucri ab variorum hominum dexteritate sumeretur; Nec me pulchritudo, æs, forma, aliaque signa antiquitatis in alienam facillime opinionem pervertent. Scio quan-

tam artem Paduanus alique deceptores possederint. Et si non ipsa eorum fictitiorum nummorum comitas in multis antiquos antecessisset, ob elegantiae defectum certe hi apocryphi partus proeli numquam agniti fuissent. Si græcus esset nummus, si recus, si Colonia, si aureus, argenteusve, aut minor formæ, aut Salviæ gentis, nullum illi dubium, sed nec in eo raritas superesset. Omnia vero apud *Engelhardum* antecedit, fossilium aliorumque in Carpaticis multo labore collectorum ampla series, metallorum pretiosissima sunt frustra, venæ auri integræ, sive rami potius venis similes auri purissimi, quod nullo extraneo minerali metallo mixtum marcaffitis non inhærens, lapidibus, terræ non involutum nec retum est, aurifabri potius quam naturæ manibus effigiem sumpsisse crederetur; fodinæ *Cremnizii* ac *Schemnizii* ditissima sunt, auro ac argento tument montana illa; nota Tibi erit absque dubio celebris illa *Schmolnicii* ut Ungari vocant *cementalis aqua*, qua ferrum in Cuprum exiguo temporis spatio converti dicitur: res, si quæ in orbe est, portentii nomine digna; injiciuntur aquis non laminæ tantum ferri tennes, ut in crateribus exiguis, vel nicotianæ cistulis, sed & crassiora, ut soleæ ungulares corpora, minimoque intervallo prodigium jam perfectum exit, ferrumque in Cuprum converti credunt; non in *Engelhardi* cimelio solum talia multa vidi, sed & ipse possederam: locutus fui de hac re sæpius dicto Viro, atque tum illi, tum populari traditioni in faciem semper restiti pertinax; colorem ac pondus in tali ferro immutari fateor, sed tam subitæ metamorphosi integre apud me obstat portentii celeritas; rubet aqua, cuproque plena est, sed nec hoc dubio

☞ (XIII.) ☞

meo satisfacit; Illustris *Engelhardius* qui & ipse traditioni dictæ adsentitur, argumenti sui pondus addidit dicens: nullum ferrum haberi, quod non particulas cupri invehat, horumque duorum metallorum magnam esse amicitiam; sed nec cuncta hæc me terrent: interrogavi primum celeberrimum Virum, an cupri hujus analysin fecerit chymicam, an minimas mutati phænomeni oculo imperceptibiles partes justo microscopio inspexerit, hasque cum eis, quæ Cupro originali insunt, contulerit, proportionales algebraicas inter cuprum genuinum, cuprum hoc novum ac ferrum, antequam aquis injectum fuisset, cum differentiis adnotaverit: respondit quod non; Usquedum igitur hæc experimenta facta non sint, ac repetita sæpius, ne in errorem incidamus, non facile credam; ratio est, inspectis microscopiis differens adparet configuratio mathematica, minimarum partium ab eis, quæ Cuprum, dum nascitur, constituunt; quæ figuræ diversæ tam paucis momentis hanc formam extraneam induere nequeunt: nil aliud ergo fieri potest, quam ut maximæ dilutæque quasi in aqua puriores atomicae partes in latiora retis ferreae foramina intrent, exterius vero plane tegant; mutatur color, pondus ob indurctas noviores cupri partes augetur, sed quæ ferreae erant, etiamsi rubescant, configurationem pristinam non derelinquent. Ingens mihi desiderium fuit, si tempus debitaque instrumenta manus non fugissent, locum illum adire, ac repetitis experimentis pertinacis dubii invenire convictionem. Inter mineralia vix umquam flores Sulphuris vidi pulchriores, inter lapides asbesti, ac speculares frustra vix his majora, lactis petrae aucta per aerem duritie statuas, adaman-

(XIV.)

res ex fluviis boemicis montanis duriores, lucidos, albos, sed figura sua tam irregulares, ut impossibile sit, maximum eorum in minimum cubum utilem efficere; similes sunt illis, quos in Rheno piscari videram, ac ejusdem contexturæ, atque in Alsatia *Cailloux du Rhein* nomen habent; Duos lapides, quorum in Carpaticis ingentia volumina, quibus ducentorum in pondere libra est, inveniri ab *Engelhardio* audiui: color, contextura, analysis incognitum mihi ac ei, quorum nomen ac classem undique reddunt: primi color est luteo-punicus rubescens, duritie fortis, natura jam lubricus, corticem nec terream nec arenosam suscipiens, sulphuris ei pars inest maxima; nam exigua a Pyrrhite excitata scintilla, odorem Sulphuris non exiguum spargit, igni vero fortiori impositus non levi sonitu crepat, secabilis, contextura non minus angusta, sed vitrea. Secundo nexus idem, sulphuris minus, pondus majus, lubricitas eadem, color fuscus, ac rupto in eo luminis radio in viridem cadens. Petrificationes *Carpaticorum* montium varias ac insignes vidi, inter quas unum est, quo nil umquam pulchrius adspexeram: truncus nempe quercinus, quatuor pedum longitudinem excedens, corticem habet configuratione ac colore quercinum, in amba cuspide æqualiter scissus retis ei arboris primitivæ nulla facta est mutatio, quam colorum, quos variorum lapidum, quorum succus intrare potuit, ac petrificationem perfecit, recipere debuit, ex hoc pondus ei est maximum, venæ pulcherrimæ, durities in cortice ipso omni Pyrrhite longe fortior, ego ipse, qui in examinandis petrificationibus me olim tam difficilem præbueram, tantasque earum ut incrustationes exploderam, hic nil

quod dicam habui, eamque inter omnes, quæ mihi hucusque occurrere, admiratus sum. Sed mihi cum hoc Philosopho non tantum quam desiderassem colloquendi fors contigit, quia venerabilem hunc senem febris validissima citra omnem vitæ ulterioris spem inopinate invasit, a qua restitutum paucos ante dies rescivi.

Reliquum hortis dedi, quos *Poklinium* principes ostendit, invitavit me vicinitas loci ut vineas *Tokajenses* ac *Dalienses* lubens invisissem, nam certe vindemiarum tempus ibi locorum transigere desiderassem, sed me reducem Moravica adpellavere. Vinum illud, quod principis nomen inter quæcumque Europæ facile meretur, auro ipso sæpius onustum est, quod montibus illis tegitur, sed vinum auro pretiosius in cortice refert, cujus parva portio in loco ipso centum solidis solvitur; Poloni hucusque vindemiarum tempore advenire, vinumque vix torculari egressum coemere solebant: cernitur ibi monumentum perenne Reginae nostræ, patriique erga tantam Principem amoris; Præses camerae Regiæ comes *Grassalkovich*, vir multis meritis in Hungariam insignis, elegit ibi montem uvis optimis rectum, altum, forma rotundum, atque inter contiguas valles insignem, coemeterio regio omnes illius vineas ex privatis, quarum erant manibus; hunc nomini augustæ Regis dicavit, sacelloque sanctæ Theresiæ memoriæ perennitatem impoluit.

Ne tamen taceam, quæ in his vineis observaveram; vineta in arborum sylvas excrecere vidisti in Italia: Hoc Hungari non probant; ut enim robur fortius uvam intret, abscindunt ligneos ramos, quod

credo, si in Italia fieret, vina quæ aliunde vobis sunt excellentia, in majorem perfectionis gradum pervenirent, secundum est, ubique vindemias ante adveniens frigus ac pruinas incipere vidi, hic vero non nisi tecto jam nivibus monte uvæ colliguntur. Tertio *Olaus* religionis fervore ac eruditione celeberrimus Archiepiscopus *Strigoniensis* in sua *Hungaria*, libro qui de origine gentis, regionis situ, divisione, habitu, atque opportunitatibus singulariter agit, ubique excellentium vinorum fructuumque æquam mentionem facit, dum vero de Oppido *Tokay* ejusque viciniis disserit, incomparabilis hujus vini non meminerat: hoc mihi signum est tempore, quo ille vixerat, vel vineas nondum ibi plantatas, vel vinum non tam excellens ac celeberrimum, ut hac ætate, fuisse. Reducem me curru rati imposito tenues *Vagi* aquæ apud *Hradecium* exceperunt, quæ me *Trenczinum* usque detulere, unde reditus mihi Eburum idem, qui iter fuit: interea notitia mihi advenerat obitus deplorandi insignis nostri *Matthiæ Belii*, cujus vitam ejus filio, qui *Lipsiæ* moratur, ac *Pamero* conscribendam decrevi; vix sex diebus domum meam revidens, *Vindobonam* adpellatus fui, cujus mei secundi itineris litterariorumque observationum altera Epistola, si Tuæ Eminentiæ similia legere otium est, relationem non prætermittam; Vale Orbis Litterarii decus Eminentissimum, nobisque, qui te diligunt, fave. Eburum Moravorum IX. Kal. Decembres MDCCXLIX.